

Att tolka det önskvärda

USA:s och EU:s relation till folkrätten i tre akter.

Abstract

I denna studie undersöker vi hur två utrikespolitiska aktörer, USA och EU, i tre empiriska fall tolkat element ur folkrätten. Vi låter två diskurser som bottnar i FN-stadgans rättighet till självförsvar samt en nyare norm som berör statens ansvar att skydda sina medborgare belysa hur aktörerna förhållit sig till folkrätten.

Genom en kvalitativ textanalys av aktörernas folkrättsliga beteende i dessa fall visar vi att båda aktörerna söker att förankra sitt utrikespolitiska agerande i folkrättsliga termer. Vidare visar vi att folkrätten är ett tänjbart begrepp för aktörerna, framför allt för USA.

Med hjälp av en teori om att det internationella systemet i första hand är strukturerat av folkrätt förklarar vi det båda aktörerna säger folkrättsligt, medan det de faktiskt gör måste förklaras med hjälp av andra teorier inom internationell politik.

Nyckelord: folkrätt, självförsvar, förebyggande självförsvar, responsibility to protect, USA, EU

Antal tecken: 61 478

Innehållsförteckning

1	Folkrätten öster och väster om Atlanten	1
1.1	Frågeställningar	2
1.2	Teori och metod	2
1.2.1	Folkrätt som systemstruktur	2
1.2.2	Verktyg för åskådliggörandet av aktörers folkrättsliga beteende	3
1.2.3	Metod	3
1.2.4	Material	4
2	Folkrätt – definition och indikatorer	5
2.1	Definition av folkrätt	5
2.2	Idealtyper av folkrättslig hållning	5
2.2.1	Traditionella aktörer	6
2.2.2	Alternativa aktörer	6
2.3	Indikatorer - folkrättslig inställning och argumentering	6
3	Afghanistan	8
3.1	Självförsvarsrätten	8
3.2	USA	8
3.2.1	Operativ subdoktrin	8
3.2.2	Officiell subdoktrin	9
3.3	EU	10
3.3.1	Operativ subdoktrin	10
3.3.2	Officiell subdoktrin	11
4	Irak	12
4.1	Förebyggande självförsvar	12
4.2	USA	12
4.2.1	Operativ subdoktrin	12
4.2.2	Officiell subdoktrin	13
4.3	EU	14
4.3.1	Operativ subdoktrin	14
4.3.2	Officiell subdoktrin	15
5	Darfur	17
5.1	Responsibility to protect	17

5.2	USA	18
5.2.1	Operativ subdoktrin	18
5.2.2	Officiell subdoktrin.....	19
5.3	EU.....	20
5.3.1	Operativ subdoktrin	20
5.3.2	Officiell subdoktrin.....	21
6	Analys	23
6.1	Konsistens i den folkrättsliga doktrinen	23
6.2	Relationen till folkrätten	24
6.3	Ett försök att förklara.....	25
6.4	Sammanfattning.....	26
7	Referensförteckning	28

1 Folkrätten öster och väster om Atlanten

Most US politicians probably take the view that international justice depends upon America's ability to exercise its power freely in the world, while EU politicians tend to believe that international justice requires strong international law and institutions. While European politicians are accustomed to oversight by International bodies such as the European Court of Justice and the European Court for Human Rights, US politicians are far more likely to believe that only national governments and legal systems can legitimately demand accountability¹.

Citatet illustrerar de olika egenskaper som ofta tillskrivs två av världspolitikens stora aktörer, inte minst efter den USA-ledda inmarschen i Irak 2003. Enligt gängse debatt skulle EU vara benägen att hålla sig till en folkrättslig linje i internationella konflikter och krig medan USA skulle stå för en hårdför realistisk utrikespolitik där den nationella säkerheten är överordnad folkrätten. Att studera just USA och EU är också intressant då folkrätten som företeelse är sprungen ur och formad av västerländsk rättslig tradition (Baylis & Smith 2005:353). Slutligen är USA och EU globalt inflytelserika aktörer och intressanta att jämföra av det skälet.

Vår studie utspelar sig i en tid där folkrätten befinner sig i ett föränderligt skede, där terrorangreppen mot USA den 11 september 2001 och en diskurs kring mänskliga rättigheter och skyddet av människan har förts. Traditionella sanningar som statens suveränitet utmanas av ett förändrat självförsvar och ambitionen att skydda människor mot sin egen stat (Aggestam 2004:15-17; Bring 2000:299-304). Pusslet vi söker att lägga är huruvida en skillnad mellan aktörernas folkrättsliga beteende verkligen föreligger och om det möjligtvis är så att aktörer med stark folkrättslig tradition är benägna att åsidosätta folkrätten till förmån för realpolitiska syften. Vi genomför detta genom att i tre empiriska fall studera hur casus belli² har tolkats folkrättsligt av aktörerna i fråga.

---

¹ Tal av EU:s utrikeskommissionär Benita Ferrero-Waldner på temat "The ICC, Transatlantic Relations and Co-operation with Third Parties to Promote the Rule of Law" vid Parliamentarians for Global Action" - ICC Round Table (Strasbourg) den 14 april 2004.

² Casus belli betyder anledning till krigsförklaring eller krigsfall (Nationalencyklopedin).

1.1 Frågeställningar

Ett antal frågeställningar vägleder oss. För det första frågar vi oss om aktörernas officiella folkrättsliga position och faktiska aktion (eller icke-aktion) överensstämmer eller om det finns ett mått av diskrepans mellan dem. För det andra i vilken utsträckning aktörerna liknar eller skiljer sig från varandra avseende folkrättsligt beteende. Slutligen om deras beteende kan förklaras med hjälp av den teori som presenteras nedan.

1.2 Teori och metod

Vi är förstås inte de första att studera hur folkrätten har använts politiskt. Inte minst Irakkriget har genererat ett stort tillskott av litteratur på området. Vi lutar oss mot i huvudsak två tidigare studier. En vars teori vi väljer att pröva och en som ger oss en modell med tillhörande analytiska verktyg.

1.2.1 Folkrätt som systemstruktur

Författare som betonar vikten av folkrätt i systemets struktur är bland andra Stephen Kocs. Hans teori är en polemik mot realismen och de teorier som beskriver systemet som en anarkisk kamp om relativ makt, främst i form av militära tillgångar.

I ”International Law as System Structure” sätter Kocs folkrätten i första hand. Han förnekar inte att systemet är anarkiskt, men till skillnad från realismen, som menar att anarkin är *ordering principle*, är han av åsikten att det existerar internationella normer som reglerar denna anarki. Därför styrs staters agerande gentemot varandra först och främst av de grundläggande principer som konstituerar folkrätten (Kocs 1994: 537ff). De gånger folkrätten förlorar sin kraft att strukturera den rådande anarkin är i fall då stater underminerar den genom att tydligt bryta mot den. Kocs kallar dessa stater för *renegade states*. Han menar dock att även om detta inträffar skapar den endast isolerande ordning i den regionen och har inte någon större inverkan på internationell rätt i sin helhet (Kocs 1994:543).

Förmågan att sluta bi- och multilaterala avtal innebär att staterna betraktar dessa som legitima och bindande. Då dessa är en produkt av staternas frivilliga agerande och initiativtagande är de oftast noggranna med att de efterföljs och formar också sin utrikespolitik i enlighet med gällande internationell rätt (Kocs 1994:540).

Vi använder oss av Kocs' teori för att studera om de påståenden han lägger fram erbjuder någon förklaringskraft i en värld efter den 11 september 2001 och de fall vi väljer att undersöka.

För att kunna göra detta krävs det ett analysverktyg, vilket vi har hittat i Ann-Sofie Nilssons studie "Political Uses of International Law".

1.2.2 Verktyg för åskådliggörandet av aktörers folkrättsliga beteende

Enligt Nilsson innehåller en aktörs utrikespolitiska doktrin ett antal områdesspecifika subdoktriner. En sådan kan vara den ekonomiska, en annan den folkrättsliga, vilken Nilsson – och vi – studerar (Nilsson 1987:35).

För att analysera den folkrättsliga subdoktrinen kan den delas upp i två delar, som även de benämns subdoktriner: den officiella och den operativa. Det en aktör faktiskt tänker och gör i en specifik fråga återfinns i den operativa subdoktrinen (Nilsson 1987:36ff). Innehållet i denna reflekteras i varierande grad i den officiella subdoktrinen, som innehåller vad en aktör säger (Nilsson 1987:42ff).

Poängen med att använda Nilssons sätt att dela upp aktörens folkrättsliga beteende på det här sättet är för att kunna göra en nära granskning av eventuella skillnader på operativ och officiell nivå. Mellan doktrinerna kan det nämligen finnas en mer eller mindre stor överensstämmelse eller diskrepans, eller som Nilsson uttrycker det: "[a]n actor's practical policies might depart to a considerable extent from his verbal appreciation of law" (Nilsson 1987:1f). Vidare är uppdelningen lämplig för jämförelser, då det hypotetiskt kan finnas en hög överensstämmelse mellan olika aktörers officiella doktriner, medan de operativa skiljer sig åt (Nilsson 1987:6).

Vi använder oss av denna modell för identifieringen och analysen av aktörernas folkrättsliga beteenden.

1.2.3 Metod

Givet resonemanget att jämförelser är vägen till systematiskt grundade slutsatser (Esaiasson et al. 2004:96) har vi valt att göra en jämförande fåfallstudie. Där mycket litteratur inom ämnet utreder bokstavlig legitimitet och legalitet i ett visst agerande tar vi ett vidare grepp genom att jämföra aktörers folkrättsliga beteende.

Vi ställer EU och USA mot varandra i tre fall där deras folkrättsliga beteende i samband med casus belli bryts ned i subdoktriner. Vårt tillvägagångssätt är en närgången och kritiskt granskning av officiella dokument och medieuppgifter, rapporter från tankesmedjor och vetenskapliga artiklar. Det är en kvalitativ textanalys vi genomför, närmare bestämt en aktörscentrerad sådan där aktören är intressant snarare än idén (Esaiasson et al 2003:242). Utmaningen ligger i att fånga in och återge kärnan i aktörernas egna uttalanden och granskningar av desammas ageranden (Esaiasson et al 2003:233).

När väl indikatorerna på beteendet har hittats kommer en analys att genomföras med hjälp av idealtyper.

Till skillnad från USA är studiet av EU som *en* aktör förknippat med särskilda utmaningar eftersom EU:s utrikespolitik består av dels den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, dels gemenskapens utrikesrelationer och slutligen medlemsstaternas nationella utrikespolitik (Carlsnaes et al. 2004:15f). Att EU är komplext är dock inte enbart av ondo för oss; många bottnar åskådliggör som vi kommer att se, de olika doktrinernas relationer och det är inte minst nationell utrikespolitik som ger oss underlag för en kvalificerad bild av vad EU tänker, gör och säger.

1.2.4 Material

För studiet av den officiella subdoktrinen använder vi i första hand primärkällor i form av protokoll och uttalanden från den amerikanska administrationen respektive dokument publicerade inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

När det gäller den operativa subdoktrinen vänder vi oss till sekundärkällor som till exempel medieuppgifter, uppsatser och rapporter för att hitta det som aktörerna gör – och i möjligaste mån också vad de tänker – men inte uttrycker officiellt, åtminstone inte till en vid allmän krets.

Det skall nämnas att tillgången av material skiljer sig mellan fallen och aktörerna. Presentationen av material skall betraktas som ett representativt urval för respektive fall och aktör.

Innan det är dags att äntligen börja vårt sökande skall några ord om folkrätten och mätningen av densamma nämnas.

2 Folkrätt – definition och indikatorer

2.1 Definition av folkrätt

Folkrätt är termen för rättsordningen *mellan* folken i stället för rättsordningen *inom* folken. Folkrätten kan grovt delas in i sedvanerätt och traktaträtt. Den förra innehåller praxis, som till exempel principen om diplomatisk immunitet, medan den senare är de avtal som sluts mellan aktörer (Nationalencyklopedin).

Det problematiska med folkrätten, och det som ger upphov till studier som denna, är att det finns en viss vaghet i folkrätten som lämnar fältet öppet för tolkningar, diskussioner och tvister. Detta leder till att aktörer såväl inför som efter en viss aktion eller icke-aktion kan rättfärdiga den (Nilsson 1987:56f).

Eftersom vi intresserar oss för casus belli tar vår resa sin utgångspunkt i FN-stadgan, vilken kom till med det uttryckliga syftet att upprätthålla fred och säkerhet (Bring 2000:13). Central i stadgan är det allmänna vålds- och aggressionsförbudet enligt artikel 2 § 4 (Bring 2000:71ff). Det finns dock två undantag från våldsförbudet, vilka kommer att behandlas i samband med fallen. De 192³ signatärerna av FN-stadgan förväntar sig att även icke-signatärer följer stadgans innehåll vilket gör den till närmast ett universellt giltigt dokument (Bring 2000:20).

Verkligheten är troligen mer kvalificerad än att FN-stadgan tolkas identiskt av alla aktörer, varför vi använder oss av två idealtyper som skall göra mätning och analys av USA:s och EU:s folkrättsliga beteende möjligt.

2.2 Idealtyper av folkrättslig hållning

Idealtyper är en tankemässig konstruktion innehållande stiliseringar av ett fenomenens egenskaper som möjliggör mätning av verkligheten (Lundquist 1993:82f).

Nilsson utvecklar i sin studie två idealtyper vilka vi väljer att använda oss av: status quo-stater och revolutionära stater. För vår studie, i en modernare kontext är avståndet mellan dessa idealtyper emellertid mycket långt. Vi tar huvuddragen i

---

³ www.un.org 2007-01-05

Nilssons resonemang men anpassar det efter förutsättningen att det idag – åtminstone ytligt – finns en bredare och mer välförankrad konsensus kring folkrätten och dess innehåll än under det spanska inbördeskriget, vilket Nilsson studerar (Nilsson 1987:75, 83). Av denna anledning ger vi också idealtyperna nya, mindre tillspetsade etiketter och kallar dem för *traditionella aktörer* respektive *alternativa aktörer*.

Även när vi diskuterar traditionella aktörer och alternativa aktörer behöver vi göra en distinktion på operativ och officiell doktrin då den förra inte behöver vara densamma som den senare.

Idealtyperna utgår från att FN-stadgan är jämförelsepunkten, till vilken aktören har att förhålla sig.

2.2.1 Traditionella aktörer

En traditionellt orienterad aktör är för det första av sådan art som tar vara på det rådande internationella rättssystemet, utan intresse av att ändra detta (Nilsson 1987:75f).

För det andra arbetar den emot eventuella försök till förändringar av folkrätten (Nilsson 1987:75f).

För det tredje och sista har traditionella aktörer, kopplat till ovan, en stark tendens att följa folkrätten och håller ett strikt rättsligt perspektiv på sina utrikespolitiska frågor, där de ofta betonar den rättsliga aspekten framför den politiska (Nilsson 1987:76)

2.2.2 Alternativa aktörer

En alternativ aktör ifrågasätter eller är missnöjd med folkrätten. Han söker att modifiera eller rekonstruera folkrätten till förmån för en egen tolkning. Detta kan aktören göra genom att söka en framskjuten position för sin egen rättsliga modell i det internationella systemet. Vidare försöker en sådan aktör att tona ned folkrättens betydelse i sin rådande form (Nilsson 1987:83ff).

2.3 Indikatorer - folkrättslig inställning och argumentering

För att kunna använda idealtyperna använder vi oss i studiet av materialet av två indikatorer för att hitta en aktörs folkrättsliga beteende i den operativa och den officiella subdoktrinen. Dessa är *folkrättslig inställning* respektive *folkrättslig argumentering*.

Termen folkrättslig inställning är indikatorn på operativ nivå och skall spegla vad den folkrättsliga subdoktrinen verkligen innefattar, det vill säga den inställning som inte alltid är densamma som den officiella. Den folkrättsliga inställningen yttrar sig främst genom teoretiska ställningstaganden som sker inom aktörens inre krets, men kan också förekomma på officiell nivå om diskrepansen är liten eller ickeexisterande. Detta innebär att det i många fall kan vara svårare att fastställa en subdoktrin av operativ art (Nilsson 1987:38f). Folkrättslig inställning kan också innefatta vad en aktör *gör*, till exempel i form av diplomatiska eller militära åtgärder.

I den officiella subdoktrinen används indikatorn folkrättslig argumentering. Denna argumentering som tar sig form i uttalanden, berör frågor kring folkrätten och en central komponent i detta är användningen av legitimering. Målet med legitimering kan vara att påvisa att en utrikespolitisk handling är förenlig med folkrätten eller en generellt accepterad tolkning av den; detta går under begreppet defensiv legitimering (Nilsson 1987:59). Legitimeringar av offensiv art syftar å andra sidan på situationer där en stat agerar i strid med folkrätten (Nilsson 1987:60f).

Genom att söka efter den folkrättsliga inställningen respektive argumenteringen kan överensstämmelsen mellan subdoktrinerna klarläggas (Nilsson 1987:57).

Figur 1.1 illustrerar vår process från att ett fall inträffar tills att den folkrättsliga subdoktrinen är klarlagd.

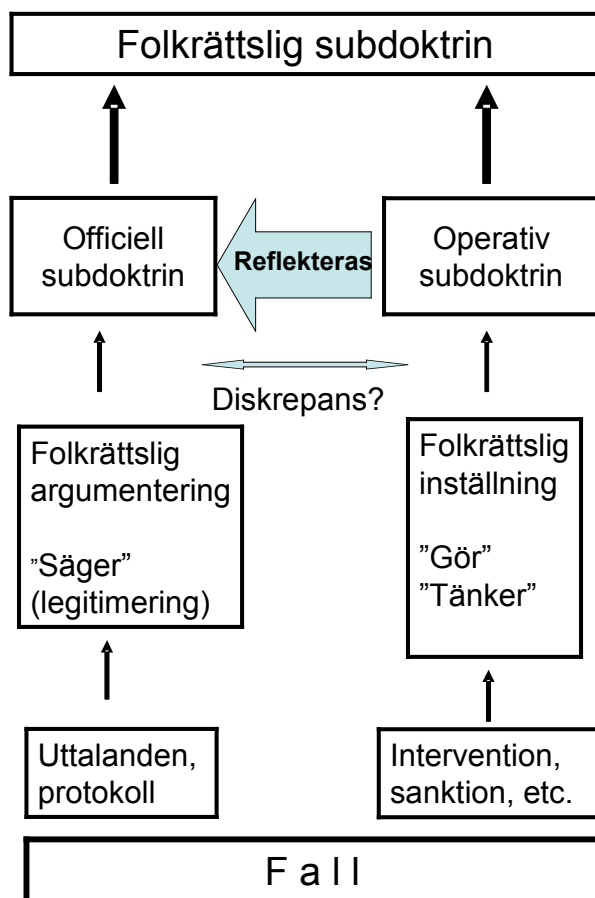

Fig. 1.1: Indikering av subdoktriner.

3 Afghanistan

3.1 Självförsvarsrätten

Efter terrorangreppen mot USA den 11 september 2001 uppmanade USA Talibanregimen i Afghanistan att lämna ut den misstänkte förövaren Usama bin-Laden, vars organisation hade getts fristad i Afghanistan. Kravet uppfyllades inte varpå USA med sina allierade den 7 oktober påbörjade *Operation Enduring Freedom* och intervenerade i landet med resultatet att regimen störtades (Uppsala PCR Conflict Database).

Casus belli i fallet var terrorangreppet och besvarades med hjälp av rätten till självförsvar mot det hot som al-Qaida och deras beskyddare ansågs vara. Rätten att försvara sig mot väpnat angrepp enligt FN-stadgans artikel 51 är ett av undantagen mot det allmänna våldsförbudet (Aggestam 2004:74f). Det finns dock ett antal kvalificeringar förknippade med rätten. Med väpnat angrepp avses storskaligt våld, det vill säga våldsanvändning innebär inte per automatik ett angrepp (Linderfalk 2006:161f). Distinktionen beror på att våld av mindre omfattning skall hanteras av FN:s säkerhetsråd i sin funktion som upprätthållare av internationell fred och säkerhet (ibid.).

Vidare kan väpnat angrepp ske genom ombud. En stats stöd till ombudet räknas dock inte nödvändigtvis som ett angrepp i sig (Aggestam 2004:72f). En stat får å andra sidan inte upplåta sitt territorium åt en terrororganisation, vars verksamhet den enligt FN-stadgan är skyldig att stävja (Linderfalk 2006:17, jmf Aggestam 2004:82). Här uppstår en konflikt med principen om staters suveränitet och non-interventionsprincipen gällande staters inre angelägenheter (Ibid.). Slutligen skall självförsvaret vara proportionerligt och enbart pågå tills säkerhetsrådet har tagit över hanteringen av frågan (Linderfalk 2006:166).

3.2 USA

3.2.1 Operativ subdoktrin

USA försökte efter terrorangreppen att förankra sina självförsvarsåtgärder hos världssamfundet i stort. Frågan var inte om ett anfall mot de skyldiga till terrorangreppen skulle äga rum, utan hur det rättfärdigt skulle legitimeras.

Inledningsvis behöver något nämnas om USA:s resonering under tiden fram till interventionen i Afghanistan. Nyckelfrågan i det här fallet var tolkningen av artikel 51 i FN-stadgan. En traditionell, och i stort sett allmän tolkning av begreppet väpnat angrepp är vanligtvis att endast stater har förmågan att utföra en attack som är av tillräckligt stor storlek för att motsvara ett väpnat angrepp (Aggestam 2004:82). Den amerikanska regeringen var förmodligen medveten om att det i den inofficiella debatten kunde bli en omstridd fråga då al-Qaida inte är någon stat. En lösning på detta var att inte göra någon skillnad på dem som utfört attackerna eller den staten som skyddat och sponsrat terroristgrupper (Schmemmann 2001-09-12).

Regeringens advokater och rådgivare menade att från den stund al-Qaida inlett attacker mot USA trädde USA:s rätt till självförsvar i kraft. Både före och efter attackerna har al-Qaida ett flertal gånger utropat heligt krig (jihad) mot USA, vilket man menade skulle tolkas som att det var ett pågående krig (O'Connell 2004:350f). Man sökte alltså alternativa tolkningssätt av artikel 51, något som av många senare uppfattades som en grov tånjning av traditionell tolkning (jmf Müller 2004, O'Connell 2004). Det faktum att säkerhetsrådet dagen efter terroristattackerna erkände USA:s rätt till självförsvar (UNSC Res. 1368), "förenklade" den legitimering som en aktion av något slag krävde.

Operation Enduring Freedom stannade inte vid anfall mot al-Qaida utan först när Talibanregimen hade störtats i slutet av året. Detta har ifrågasatts (jmf Müller 2004) men USA samlade det nödvändiga stödet hos sina allierade för att med stor acceptans genomföra operationen. Nato hade liksom FN aktiverat kollektivt självförsvar, USA valde dock att genomföra operationen tillsammans med enbart några få allierade (Sloan 2005:214f).

Regeringen menade att den afghanska regimen haft en central roll i attackerna vilket därför ingick i deras självförsvarsrätt att genomföra en intervention (Negroponte 2001-10-07).

3.2.2 Officiell subdoktrin

Resultatet av resonemanget bakom det som på operativ nivå resulterade i interventionen i Afghanistan reflekteras i den officiella subdoktrinen. Den folkrättsliga argumenteringen innehåller element av såväl offensiv som defensiv legitimering.

De officiella uttalandena var inte färgade av rättsligt språkbruk utan av ett känsloladdat språk som riktats till alla människor oavsett nationalitet, med syftet att samla ett världsomfattande stöd för amerikanska självförsvarsaktioner. Budskapet var att USA blivit utsatt för en krigshandling och att stater världen över nu förväntades att sluta upp bakom landet.

Detta resonemang återfinns exempelvis i det tal som hölls av president Bush kort efter terrorangreppen:

[...] US will hunt down and punish those responsible and will make no distinction between those who carried out hijackings and those who harbored and supported them (Schmemmann 2001-09-12)

Citaten bär spår av offensiv legitimering, det vill säga man anklagade Talibanregimen för att stödja terrorism och därmed bryta mot folkrätten. Folkrättsligt legitimerade USA vidare sina aktioner defensivt genom att hänvisa till sin rätt till självförsvar mot angrepp. Det mest uppenbara exemplet är den förklaring som lämnades till FN:s säkerhetsråd den 7 oktober 2001 avseende de åtgärder man avsåg vidta mot al-Qaida och Afghanistan (Negroponte 2001-10-07). Den defensiva legitimeringen var mycket tydlig; man menade att artikel 51 i stadgan gav rätt till självförsvar:

In accordance with Article 51 of the Charter of the United Nations, I wish, on behalf of my Government, to report that the United States of America, together with other States, has initiated actions in the exercise of its inherent right of individual and collective self-defence following the armed attacks that were carried out against the United States on 11 September 2001 (Ibid.).

3.3 EU

3.3.1 Operativ subdoktrin

EU:s folkrättsliga inställning till det aktuella casus belli var orienterad mot att förankra självförsvarsrätten i säkerhetsrådet och på så vis ge kriget legitimitet. EU-staters deltagande i *Operation Enduring Freedom* visar att kriget stöddes. Någon diskussion kring hur långt självförsvarsrätten skulle sträckas och vilka målen var tycks inte ha förekommit.

Efter terrorangreppen mot USA rådde det stor enighet inom EU kring det hot angreppen utgjorde (Rutten 2002:143f). Stor solidaritet visades med USA, till exempel genom att säkerhetsrådets resolution 1368, som kanske viktigast av allt annat erkände USA:s rätt till självförsvar, initierades av Frankrike (Malici 2005:110).

Inom EU fanns en överenskommelse om stöd till USA oavsett vilken form det militära svaret på terrorangreppen skulle få (Ibid.). EU som aktör bidrog förvisso inte till operationen, däremot ett antal medlemsstater. Såväl Frankrike som Storbritannien bidrog till exempel med militära förband under operationen (ibid.). Således ingick ett antal EU-stater i det kollektiva självförsvar som resolutionen gett möjlighet till (UNSC Res. 1368).

Interventionen i Afghanistan har ifrågasatts folkrättsligt eftersom självförsvarsrätten användes för att störta Talibanregimen och inte bara för att

agera mot al-Qaida (Müller 2005:275f). Europeiskt deltagande i operationen, den starka europeiska trupp närvaron i Afghanistan och de omfattande återuppbyggnadsinsatserna efter Bonnöverenskommelsen den 5 december 2001 kan nämnas som exempel på att den genom interventionen uppnådda statusen accepterades av EU. Operationen leds numera förvisso av Nato men EU framställer själv de deltagande medlemsstaternas insatser som en sameuropeisk framgång (EU Council Secretariat Fact Sheet 2006).

Vad kan då ha föranlett EU:s folkrättsliga inställning som tidigt slöt upp bakom USA:s användande av artikel 51? En tanke som framförts är den om förekomsten av ett förenande yttre hot, det vill säga att medlemsstaterna inte bara var solidariska med USA utan även med sitt eget säkerhetsintresse (Malici 2005:113-115).

3.3.2 Officiell subdoktrin

Den officiella doktrinen reflekterar den operativa väl och EU:s rättsliga argumentering i samband med *Operation Enduring Freedom* präglades av defensiv legitimering. EU legitimerade officiellt sitt eget och USA:s agerande genom hänvisningar till FN-stadgan.

Kärnan i den officiella doktrinen kan sammanfattas i tre steg. Flera uttalanden uttryckte sitt stöd till USA efter den 11 september. I fråga om självförsvar är det extrainsatta rådsmötet den 21 september uttrycksfullt. Det deklarerade att ”on the basis of the Security Council resolution 1368, a riposte is legitimate” (Rutten 2002:150ff). Efter att denna ripost inletts bekräftade Europeiska rådet den 17 oktober 2001 i allmänna ordalag ”total solidarity with the United States” och ”its wholehearted support for the actions taken in accordance with the UN charter and resolution 1368” (Council Conclusions 2001-10-17). Två dagar senare betonade Europeiska rådet specifikt att just händelserna som inletts den 7 oktober var legitima i enlighet med FN-stadgan och resolution 1368 (Declaration by the Heads of State or Government 2001-10-19). Förutom sitt eget deltagande i operationen gav EU alltså USA officiellt *carte blanche* att ingripa mot Talibanregimen och al-Qaida hösten 2001, samtidigt som FN:s säkerhetsråd som den internationella fredens och säkerhetens väktare betonades från europeiskt håll. Det senare nämnde rådet bland annat den 17 oktober genom att säga att kriget mot terrorismen måste föras multilateralt och globalt under FN:s vingar (Council Conclusions 17 October 2001).

Inte heller i den officiella doktrinen återfinns spår av en europeisk problematisering av det faktum att resolution 1368 inte talar om Talibanregimen eller Afghanistan specifikt.

4 Irak

4.1 Förebyggande självförsvar

Efter Gulfkriget 1991 ålades Irak genom säkerhetsresolutioner att överge sina planer på anskaffning av massförstörelsevapen. I november 2002 gav resolution 1441 Irak en sista chans att fullfölja detta (Uppsala PCR Conflict Database). Efter flera misslyckade försök från USA att nå en ny säkerhetsrådsresolution som legaliserade våldsanvändning mot Irak påbörjades den 20 mars 2003 ändå invasionen. Även fast den amerikanska regeringen övervägde ett flertal möjliga legitimeringar skulle casus belli komma att handla om det mycket omtvistade begreppet *förebyggande självförsvar*.

Diskussionen kring förebyggande självförsvar står i nära relation till självförsvarsrätten. Den innebär att en stat i förebyggande syfte anfäller en annan stat som utgör ett potentiellt hot och alltså inte avser att invänta att bli angripen (Linderfalk 2006:163). Bokstavligt finns det en vaghet i FN-stadgans artikel 51, som talar om ”if an armed attack occurs”, vilket enligt Linderfalk vanligtvis, men inte alltid, tolkas som att ett angrepp måste ha ägt rum (Ibid.). Artikeln kan öppna för missbruk av självförsvarsrätten (Bring 2000:156ff) och har varit föremål för prövning i internationella domstolen i Haag (O’Connell 2002:11ff). Domstolen har vid samtliga tillfällen funnit förebyggande självförsvar strida mot FN-stadgan (Ibid.).

4.2 USA

4.2.1 Operativ subdoktrin

Invasionen den 20 mars föregicks av ett flertal resonemang kring på vilka grunder den kunde genomföras. Man sökte flera olika möjligheter till att legitimera våldsanvändning mot Irak och den folkrättsliga inställningen pekade på en allt

mer bristande överensstämmelse med FN-stadgan. På operativ nivå går det att få en inblick i hur regeringen tänkt när beslutet för interventionen togs.

Ett antal möjligheter övervägdes operativt innan en slutlig officiell anledning åberopades. Den första knöts till terrorism, men då USA inte blivit utsatt för några terroristattacker av Irak och att det heller inte fanns någonting som indikerade att något sådant skulle inträffa, var det Iraks *stöd* till terrorism som åberopades. Regeringen menade att Irak erbjöd aktivt stöd till Adu Musab al-Zarqawi, som man påstod var al-Qaidas högste man i Irak. Därmed hade man etablerat en koppling mellan den terroristorganisation som utförde attackerna i USA och staten Irak, som nu gjort sig skyldig till indirekta terroristattacker. Det var nu möjligt att åberopa rätten till självförsvar enligt artikel 51 (Schmitt 2004:86ff).

Den andra prövades då president Bush meddelade kongressen att en militär intervention skulle inledas när han konstaterade att fortsatta diplomatiska kontakter och andra fredfulla medel inte kommer att skydda USA:s nationella säkerhet och heller inte leda till någon implementering av hittills antagna resolutioner (Schmitt 2004:94).. Detta kan tolkas som att regeringen tänkt applicera säkerhetsstrategin från 2002, vilket innebär att förebyggande självförsvar använts som legitimering:

The greater the threat, the greater is the risk of inaction—and the more compelling the case for taking anticipatory action to defend ourselves, even if uncertainty remains as to the time and place of the enemy's attack. To forestall or prevent such hostile acts by our adversaries, the United States will, if necessary, act preemptively (NSS 2002:15).

Det betonades också att förebyggande våldsanvändning är USA:s naturliga rätt till självförsvar, alltså en indirekt hänvisning till artikel 51 i FN-stadgan (NSS 2002:6).

4.2.2 Officiell subdoktrin

USA gjorde många försök att förankra sin aktion mot Irak på ett sätt som av omvärlden skulle tolkas som folkrättsenligt. Precis som i fallet Afghanistan försökte USA legitimera våldsanvändning offensivt genom att påpeka att Irak inte levt upp till de krav som i säkerhetsrådet antagna resolutioner ställt och defensivt genom att åberopa det mandat till våldsanvändning som den tidigare resolutionen 678 givit.

Den 5 februari 2003 presenterade utrikesminister Colin Powell information angående Iraks misslyckande att avveckla sina kärnvapen enligt resolution 1441. Huvudbudskapet i talet var att visa på Iraks direkta ovilja att samarbeta med resolutionen i fråga och att USA har en skyldighet gentemot sitt folk att avsätta Saddam Hussein då han utgjorde ett alldeles för stort hot i en värld efter terroristattacker i USA (Powell 2003-02-05). Detta var ett tydligt försök att övertyga, inte bara säkerhetsrådet genom att få en nyare och mer accepterad resolution som godkände en intervention, utan också den allmänna opinionen om

att Saddam Hussein måste avsättas. Legitimeringen i Powells argumentation var offensivt betonad med syftet att framhäva Iraks direkta brott mot folkrätten för att få säkerhetsrådet att inse att en intervention starkt borde övervägas. Detta tyder på att den amerikanska regeringen förutsatte att en defensiv legitimering kunde te sig problematisk då det i stadgan inte finns något egentligt stöd för förebyggande våldsanvändning.

Frukterna av Powells presentation var tänkt att bli skördade genom det utkast till resolution som USA lade fram med stöd av bl.a. Storbritannien. Resolutionen fastställde Iraks bristande förmåga att fullfölja resolution 1441 och menade att Irak utgjorde ett hot mot internationell fred och säkerhet (Draft UNSC Res. 215), en nyckelfras som eventuellt skulle möjliggöra en FN-sanktionerad intervention under stadgans sjunde kapitel. Resolutionen lades dock aldrig fram för röstning, då man insåg att den skulle beläggas med ett veto (UN News Service 2003-03-17)

Samma dag talade president Bush till nationen där han förklarade att kriget mot Irak nu skulle inledas:

The United States of America has the sovereign authority to use force in assuring its own national security [...] The United Nations Security Council has not lived up to its responsibilities, so we will rise to ours (Bush 2004-03-17).

I det brev som lämnades över till säkerhetsrådet den 20:e mars 2003, var det två äldre resolutioner från 1990 respektive 1991 som åberopades som legitimering (Negroponte 2003-03-21). I resolution 678, vilken antogs i november 1990 efter att Irak intervenerat i Kuwait, gav säkerhetsrådet medlemsstater sitt godkännande att i samarbete med Kuwait använda alla nödvändiga medel för att implementera den tidigare resolutionen 660 och återställa säkerheten i regionen om inte Irak innan januari implementerat resolution 660 (UNSC Res. 678). När tidsfristen gick ut agerade bland andra USA i kollektivt självförsvar och Irak sattes i reträtt. En månad senare antogs resolution 687 som etablerade regler för Iraks nedrustning av massförstörelsevapen och vapenstillestånd vilken skulle träda i kraft då Irak accepterat resolution, det inträffade i mars samma år. Då Irak flera gånger brutit mot flera olika antagna resolutioner inklusive 678 och 687 svarade USA med militära attacker som inte godkänts genom nya resolutioner, utan med hänvisning till dessa två äldre resolutioner. Den amerikanska regeringen menade alltså att resolution 678, som antogs cirka 13 år tidigare, fortfarande var aktiverad.

4.3 EU

4.3.1 Operativ subdoktrin

Den förutnämnda problematiken att EU faktiskt är en union av flera stater gör sig påmind i fallet Irak, där någon gemensam ståndpunkt inte fanns (Ortega 2002:5).

Den folkrättsliga inställningen inom EU var i hög grad polariserad vilket resulterade i att medlemmar valde att avstå eller delta i interventionen i Irak på olika sätt.

Folkrättsligt handlade tvistefrågan inom EU om ett förebyggande angrepp i självförsvar mot Saddam Husseins regim skulle genomföras och i så fall med eller utan ett mandat från säkerhetsrådet. Positionerna är lika många som medlemsstater, men Strömvik skriver att framför allt Tysklands och Storbritanniens positioner skiljde sig så mycket åt att en unionsgemensam politik inte kunde föras (Strömvik 2006:198f).

Storbritannien får stå modell för att det inom EU fanns fullskaliga sympatisörer bakom den amerikanska tolkningen av resolution 1441 och 678, vilken man ansåg legitimerade våldsanvändning på grund av att resolutionernas påbud inte hade fullföljts (Blair 2003-03-17). Folkrättsligt försökte Storbritannien belägga detta med av den brittiske riksåklagaren framlagda utredningen om de tidigare FN-resolutionernas tillräcklighet (Straw 2003-03-17).

Tvärtemot Storbritannien framstår Tyskland som den starkaste kritikern av kriget. Emellertid har inkonsekvenser i Tysklands folkrättsliga inställning bragts till dager. Det har gjorts gällande att indirekt stöd gavs till USA och dess allierade genom att eskortera amerikanska krigsfartyg till insatsområdet och att upplåta tyskt luftrum för flygföretag (AG Friedensforschung 2006). Vi skall inte här utreda orsakerna till sådana avvikelser från bilden som krigsmotståndare på folkrättsliga grunder. I korthet skall dock nämnas att resonemanget om uppfattningen om det gemensamma yttre hotet – i jämförelse med fallet Afghanistan – kan ha varit en starkare orsak till att avstå från krig än folkrätten. Paradigmet om FN-stadgeenliga krig där förebyggande självförsvar är otillåtna är enligt Inger Österdahl på reträtt. Enligt henne innehåller EU:s gemensamma säkerhetsstrategi ansatser till förebyggande åtgärder (Aggestam 2004:70).

Avslutningsvis skall nämnas att EU gemensamt har antagit, i enlighet med säkerhetsrådets resolution 1546, ett antal återuppbyggnads- och träningsprogram för Irak och dess myndigheter (European Council Factsheet 2005). Som i föregående fall kan detta enligt kritiker betecknas som en legalisering ex post facto av kriget. En strikt och konsekvent folkrättsenlig linje skulle inte ha accepterat resultatet av kriget (Aggestam 2004:88f).

4.3.2 Officiell subdoktrin

Den folkrättsliga argumenteringen var tvådelad. För det första argumenterade EU för en minsta gemensam nämnare avseende det hot Irak utgjorde. För det andra argumenterade medlemsstaterna medelst offensiv eller defensiv legitimering beroende på sin folkrättsliga inställning.

Irakkriget splittrade ju som framgått EU i två läger: för eller emot USA:s krigföring. Vi argumenterar här för att det EU sade under upptakten till Irakkriget våren 2003 i många stycken visade på en enhetlig *grundsyn* på förebyggande

våldsanvändning. Grundsynen handlar om att frågan om massförstörelsevapen i Irak sågs som en mycket angelägen fråga och att Irak utgjorde ett hot men att man hänvisade till FN och i synnerhet säkerhetsrådets roll som garant för internationell fred och säkerhet. Detta gjorde man från att säkerhetsrådsresolution 1441 antogs till kriget hade inletts (GAERC Meeting 2002-11-19, Presidency Conclusions 2003-03-21). Rådets generalsekreterare och representanten för GUSP, Javier Solana, har tillskrivits konststycket att få EU:s ledare att åtminstone en period hålla en enig fasad (Strömvik 2005:207). I sitt extraordinära möte den 17 februari 2003 kom rådet fram till att våldsanvändning skulle vara den sista utvägen i framtvingandet av Iraks efterlevnad av ålagda resolutioner (Missiroli 2003:347).

EU:s dåvarande utrikeskommissionär Chris Patten sade några dagar före krigsutbrottet:

[...]Because of the UN's unique role as a source of legitimacy, it is of the greatest importance that if a war is waged in Iraq, the UN should authorise the decision to attack (Patten 2003-03-12).

Enskilda medlemsstater argumenterade å andra sidan på olika sätt för eller emot tillräckligheten i resolution 1441. Talande för krigsförespråkarna är det öppna brev som åtta regeringschefer publicerade i europeiska och amerikanska dagstidningar den 20 januari 2003⁴. I brevet användes offensiv legitimering för att peka på Iraks misslyckande att följa ålagda påbud och man hänvisade till resolution 1441 som Iraks sista chans att fullgöra dessa skyldigheter (Missiroli 2003:343). Krigsmotståndarna Belgien, Frankrike och Tyskland svarade med att bekräfta att resolution 1441 gäller, men att möjligheterna till utkrävande av Irak inte hade tömts ut ännu, det vill säga man legitimerade defensivt (Missiroli 2003:347). Vidare uttryckte regeringscheferna sin förhoppning om att säkerhetsrådet skulle säkerställa efterlevnaden av sina resolutioner i syfte att bevara sin trovärdighet som ansvarig för internationell fred och säkerhet (Ibid.).

Den 17 mars 2003 riktade Storbritannien, Spanien och USA ett öppet brev till Iraks ledare, ett brev som handlar om defensiv legitimering, då man uttryckte sin uppfattning att man har rätt till våldsanvändning mot Irak enligt resolution 1441 (Blair 2003-03-17).

---

⁴ Brevet undertecknades av stats- eller regeringscheferna för Spanien, Portugal, Italien, Förenade Konungariket, Tjeckiska republiken, Ungern, Polen och Danmark,

5 Darfur

5.1 Responsibility to protect

I Sudan pågår flera konflikter men den vi undersöker är den som år 2003 bröt ut i Darfur, i västra Sudan. Två rebellrörelser, huvudsakligen bestående av afrikanska stammar, Sudan Liberation Army/Movement (SLA/M) och Justice and Equality Movement (JEM) gjorde uppror mot den sudanesiska, arabiska, regeringen och krävde ändringar i statens struktur och maktindelning (Uppsala PCR Conflict Database). Regeringen svarade med att låta Janjaweedmilisen ingripa mot misstänkta anhängare till rebellerna (International Crisis Group). Varken medlingsförsök och närvaro av trupper från Afrikanska unionen (AU) eller FN har lyckats stoppa våldet, vilket har krävt över 20000 civila döda och mer än två miljoner internflyktingar (The Country Bleeds On 2006-12-30). Försök att förstärka FN-insatsen i området har – visserligen genom ofta motstridiga signaler – stoppats av den sudanesiska regeringen (ibid.). Det är just det massiva våldet mot civilbefolkningen som leder oss in det sista folkrättsliga problemområdet vi undersöker, skyldigheten att skydda i förhållande till statens suveränitet.

Begreppet suveränitet genomsyrar FN-stadgan och andra folkrättsliga dokument. Det åberopas och betonas ständigt i resolutioner av FN:s säkerhetsråd. Av den här anledningen har interventioner, inklusive sådana av humanitär art, betraktats som ett oacceptabelt angrepp på en stats suveränitet; om inte FN givit sitt explicita tillstånd (ICISS 2001:18). I ljuset av Rwanda och Srebrenica har det dock blivit allt tydligare att FN inte fyller sin funktion som skyddande organ (ICISS 2001:21). Därför har ”International Commission on Intervention and State Sovereignty” presenterat begreppet *responsibility to protect*. Syftet är bland annat att etablera tydligare regler, procedurer och kriterier för att fastställa *när* och *hur* en intervention kan äga rum om en stat inte längre kan leva upp till sin skyldighet att skydda sitt eget folk. Vidare söker man också att lämna begreppet *right to intervene* för att ersätta det med *responsibility to protect*, med den tydliga ambitionen att ändra den generella synen på interventioner (ICISS 2001:11). Det faktum att staters intressen alltför många gånger har stått i vägen för humanitära interventioner betonas; därför är syftet med *responsibility to protect* att flytta fokus till där den bör vara mest centrerad: till de individer som är i behov av hjälp eller skydd när deras stater inte kan eller vill bistå med detta (ICISS 2001: 15).

Detta ansvar att skydda har ännu inte någon officiell status, utan är för närvarande *lex ferenda*⁵ (Johnson 2006:123). Dokumentets innebörd behandlas dock i säkerhetsrådsresolutionen 1674 där det påpekas och förtydligas att stater har skyldighet att ingripa när så krävs (UNSC Res.1674).

Ansvar att skydda är inte en del av FN-stadgan men en modern tolkning gör gällande att extrema situationer som folkmord skulle kunna vara casus belli och skäl att åsidosätta statens suveränitet (Aggestam 2004:77f). Efter att ha sett på två fall där USA och EU har agerat är det nu dags att se på hur aktörerna tolkar våldsamheterna i Darfur, det vill säga om man gör denna moderna tolkning av suveräniteten och ansvaret att skydda.

5.2 USA

5.2.1 Operativ subdoktrin

Den amerikanska regeringens folkrättsliga inställning i fallet Darfur är ambivalent. Man har förmodligen påverkats av andra problemområden i Sudan än bara problematiken i Darfur, vilket kan säga något om deras resonering och agerande i konflikten och också säkerligen påverkat dess inre strategi rörande hur konflikten hanterats.

Det existerade en diskurs inom USA huruvida problematiken i Darfur skall benämnas som folkmord. Å ena sidan tog den amerikanska kongressen ett beslut i april 2004, där man fastställde att situationen skall benämnas som det och uppmanade det internationella samfundet och den amerikanska administrationen att inte glömma de rättsliga åtaganden som folkmord ålägger. Man bad också administrationen att allvarligt överväga en multilateral, och om så behövs, en unilateral intervention i Sudan för att stoppa det pågående folkmordet (Congress Res.467). Trots att begreppet folkmord är återkommande har regeringen inte agerat enlighet med *responsibility to protect* och de skyldigheter dokumentet föreskriver. Till fallet hör att den amerikanska regeringen länge hade aktivt arbetat för det fredsavtal som berörde Sudans norra och södra region, en konflikt som var skild från Darfur. En förklaringsfaktor till varför det tog regeringen cirka sex månader att följa kongressens uppmaning kan vara att detta avtal befann sig i ett kritiskt skede och att en fred var nära. Användandet av begreppet folkmord kunde eventuellt äventyra den freden (Williams & Bellamy 2005:38). USA och Sudan har sedan 1999 även bedrivit underrättelsesamarbete kopplat till den amerikanska

---

⁵ ”Den lag som skall eller bör stiftas”

regeringens bekämpning av terrorism (Williams & Bellamy 2005:35).

Ett annat tecken på den ambivalens som färgar den operativa doktrinen är att trots samarbetet med den sudanesiska regeringen har man infört sanktioner mot regeringen i Khartoum. President Bush förnyade ett så kallat *national emergency*, som president Clinton utfärdade 1997 vilken gör bedömningen att staten Sudan utgör ett hot mot USA:s nationella säkerhet och utrikespolitik. Bush grundar detta på det återkommande våldet som förekommit i Darfur och med hänvisning till Sudans agerande och policy i Darfurkonflikten. Detta innebär att den amerikanska regeringen fryst tillgångar nyckelpersoner i Sudans regering (Bush 2006-04-27).

5.2.2 Officiell subdoktrin

USA:s folkrättsliga argumentering i fallet Darfur bygger på hänvisning till begreppet folkmord. Offensiv legitimering tar upp den större delen av argumentationen i de officiella uttalandena. Eftersom man inte valt att gå till väpnat angrepp⁶ mot den sudanesiska regeringen har det inte funnits många anledningar till defensiv legitimering. Dock tillämpade den dåvarande utrikesministern Powell en restriktiv tolkning av folkmordskonventionen där han betonade att en drastisk ändring i USA:s policy mot Sudan inte var aktuellt vilket tyder på en defensiv legitimering (Williams & Bellamy 2005:31). Den officiella subdoktrinen består istället främst av offensiv legitimering i form av fördömanden i enlighet med *responsibility to protect*. USA valde i september 2004 som första och enda stat att förklara den pågående problematiken i Darfur som folkmord:

To the people of Darfur: You have suffered unspeakable violence, and my nation has called these atrocities what they are – genocide (Bush 2006-09-19).

Man uppmanade också FN att undersöka situationen för att sedan kunna definiera den (Bush 2004-09-09). Den kommission som tillsattes i enlighet med säkerhetsrådsresolutionen 1556 kom emellertid fram till att folkmord inte ägt rum (Report to the Secretary-General 2005:3). Trots detta fasthöll USA sin officiella position, det vill säga att man valt fortsätta att kalla det folkmord och de uttalanden som man givit sedan konfliktens början är av liknande karaktär där tonvikten ligger på fördömande och uppmaning till förändring:

Our Nation is appalled by the genocide in Darfur [...] We call on the Government of the Republic of Sudan and the rebel groups to cease fighting and pursue peace (Bush 2006-12-10).

---

⁶ USA har tidigare initierat väpnade flygangrepp i Sudan, dock inte kopplat till konflikten i Darfur

Den offensiva legitimeringen är alltså genomgående för alla uttalanden med en indirekt koppling till *responsibility to protect*.

Trots denna indirekta koppling har man aldrig gjort uttalanden som tyder på ett en intervention i Sudan är i åtanke. Det enda hittills direkta hotet handlar om en flygförbudszon över Darfur som lades fram i december 2006 på initiativ av den amerikanska regeringen. Andra alternativ av militär art i form av flygangrepp eller blockader lades också på bordet (Dinmore & Dornbey 2006-12-13).

5.3 EU

5.3.1 Operativ subdoktrin

EU:s folkrättsliga inställning är flerbottnad i fallet Darfur. Samtidigt som man tycks se kränkningarna mot befolkningen som mycket allvarliga har man respekterat Sudans suveränitet och inte tagit initiativ till en humanitär intervention (även om enskilda medlemsstater föreslagit åtgärder som går i den riktningen). Man har dock aktivt arbetat för en fredsbevarande styrka i området, vilken man också själv bidrar till och man har givit stort bistånd för att hjälpa de utsatta grupperna.

EU har när det gäller Sudan givit avsevärt finansiellt, materiellt och i viss mån personellt stöd till den övervakningsstyrka som finns i Darfur under ledning av Afrikanska unionen. Viktigt är inte minst det logistiska stödet i form av flygtransporter (European Union response to the Darfur crisis). Diplomatskt har EU gemensamt försökt att förmå Sudan att acceptera ett FN-övertagande av AU:s styrka på plats i Darfur (Dornbey 2006-09-18). EU säger sig ha varit den drivande kraften bakom säkerhetsrådsresolution 1593 som refererade fallet Darfur till internationella brottmålsdomstolen (European Union response to the Darfur crisis).

Debatt har förts huruvida en intervention med militära medel vore möjlig. I Storbritannien diskuterades redan 2004 en väpnad intervention (Sudan Can't Wait 2004-07-31) och senast anslöt Storbritannien sig till den amerikanska tanken om att inrätta en på en säkerhetsrådsresolution vilande flygförbudszon över Sudan (Dinmore & Dornbey 2006-12-13).

Initiativ om en intervention har dock inte realiserats och att EU som summan av medlemsstaterna inte är starkare än den enskilde medlemmen tydliggörs i fallet Darfur. Gemensamma sanktioner har ålagts Sudan (Sanctions or restrictive measures in force), samtidigt som enskilda medlemsstater söker bevarandet av sina egna intressen. Så motsatte sig Frankrike – som har stora oljeintressen i

Sudan – länge sanktioner utfärdade av FN:s säkerhetsråd. Samtidigt har Frankrike ensamt genomfört flygräder mot påstådda Sudanstödda rebellgrupper i Centralafrikanska republiken under förevändning av att vilja stabilisera läget i Darfur (Smith 2006-12-15)

Förutom ekonomiska intressen argumenterar Williams och Bellamy för att en rädsla att genomföra en ny intervention enligt Irakmodell kan ligga bakom den uteblivna interventionen, liksom ett hopp om att ingångna fredsavtal med större räckvidd än Darfur skall ges möjlighet att lyckas (Williams & Bellamy 2006:36f). EU har valt att klassificera skeendet i Darfur som våldsamheter men inte som folkmord, vilket enligt medieuppgifter är ett drag i syfte att slippa stora krav på sanktioner och intervention (Carroll 2004-08-10). Det skall här nämnas att EU:s säkerhetsstrategi nämner som en global utmaning uttryckligen att ett stort antal människor har dödats och fördrivits till följd av konflikter (European Security Strategy 2003: 2).

5.3.2 Officiell subdoktrin

EU:s folkrättsliga argumentering kretsar kring att man har fördömt våldet mellan parterna och betonat den Sudanesiska regeringens skyldighet att stoppa övergreppen. Således har man alltså likt USA använt offensiv legitimering men inte haft något behov av defensiv legitimering eftersom någon intervention enligt *responsibility to protect* inte har skett. I flera uttalande den uppmanade EU samtliga parter att värna civilbefolkningen, till exempel sade man att:

The Government of Sudan has a responsibility to effectively protect local populations and IDPs from gross abuses by armed groups (Declaration by the Presidency 2004-05-26).

Den tonen följde med i senare uttalanden. Det kan alltså konstateras att ansvaret för det pågående våldet i Darfur läggs på Sudans regering. Emellertid har EU inte i någon deklARATION eller dylikt använt begreppet folkmord. Man uttryckte dock sitt stöd för internationella brottmålsdomstolens utredningar om våldsamheter och anklagelser om folkmord (Council Conclusions 2006-03-20).

Likt i de andra fallen i denna studie har EU i sina uttalanden rörande Darfur betonat betydelsen av Sudans efterlevnad av säkerhetsrådsresolutioner och samtidigt uttryckt sitt stöd för dessa resolutioner (GAERC Meeting 2006-10-17). Någon intervention har inte nämnts officiellt, däremot att man är beredd att vidta åtgärder om Sudan inte samarbetar:

The Council remains prepared to consider taking further appropriate measures against those responsible for infringements from any of the parties to the conflict; such measures will depend on how the situation develops and could include targeted sanctions (External Relations Council Meeting 2005-05-34).

De resolutionerna säkerhetsrådet har antagit vars vikt EU betonar innehåller genomgående försäkringar om bland annat Sudans suveränitet, till exempel enligt följande:

[The Security Council is] reaffirming its commitment to the sovereignty, unity, independence and territorial integrity of Sudan, and recalling the importance of the principles of good neighbourliness, non-interference and cooperation in the relations among States in the region (UNSC Res. 1651).

6 Analys

Efter att så långt har sett på aktörerna i de tre fallen skall nu inledningsvis en analys av det folkrättsliga beteendet göras. Därefter kommer en diskussion att föras kring likheter och skillnader mellan aktörerna för att slutligen utmynna i en diskussion kring Kocs och hans teoris förklaringskraft.

Varje avsnitt nedan svarar samtidigt på en av våra i inledningen av studien formulerade frågor.

6.1 Konsistens i den folkrättsliga doktrinen

I enlighet med avsnitt 3.3 har aktörens subdoktriner tilldelats idealtyper, vilket illustreras i figur 6.1.

	USA		EU	
Subdoktrin	Operativ	Officiell	Operativ	Officiell
Afghanistan	Alternativ	Traditionell	Traditionell	Traditionell
Irak	Alternativ	Alternativ	Alternativ(b)	Traditionell
Darfur	Alternativ(a)	Traditionell	Traditionell	Traditionell

(a) Då USA på officiell nivå legitimerat och definierat situationen i Darfur på ett vis som på operativ nivå kräver någon form av aktion, strider det mot den egna definitionen av problematiken (folkmord) på officiell nivå på grund av att folkrätten i en modern tolkning de facto påbjuder en aktion.

(b) Förutsätter att EU ses som en aktör då det inom unionen fanns två läger: ett traditionellt och ett alternativt.

Fig 6.1: Sammanställning av subdoktrinerna enligt idealtyper

I fallet Afghanistan var USA en alternativ aktör operativt eftersom diskussionen som föregick *Operation Enduring Freedom* visar att USA sökte och tillämpade en maximal tänjning av självförsvarsrätten. EU slöt upp bakom det av USA framlagda casus belli, då man i ett tidigt skede inte bara stödde USA utan till och med tog initiativ till en resolution som återopade självförsvarsrätten. Inom EU kan en diskussion kring tänjningen av självförsvarsrätten inte identifieras varför vi betraktar aktören som traditionell på operativ nivå. Officiellt förankrade både USA och EU sin aktion genom hänvisning till en av FN-stadgan given möjlighet till våldsanvändning.

Irak är som framgått något mer komplicerad att analysera, främst när det gäller EU. USA:s alternativt folkrättsliga inställning är mest tydlig i fallet Irak, då den övervägande delen av litteraturen vi studerat talar om en folkrättsligt orättfärdig

intervention. Delar av EU var av samma skäl alternativa aktörer, medan andra var traditionella. Officiellt var USA alternativ, då man öppet uttryckte sin vilja att intervensera även utan ett säkerhetsrådsmandat. Inom EU fanns det flera olika officiella subdoktriner men även en gemensam, som i det längsta förkunnade sitt stöd till FN-stadgan och säkerhetsrådet. På så sätt var EU traditionell officiellt, även om enskilda stater hade egna, alternativa, subdoktriner.

Darfur har tillfört en annan dimension till studien, eftersom ingen intervention har ägt rum. I stället har vi undersökt hur ett potentiellt casus belli har tolkats, krigsorsaken skulle här vara ett stävande av övergreppen mot civilbefolkningen enligt ansvaret att skydda. USA är i det här fallet alternativ i sin operativa subdoktrin eftersom man definierat situationen som folkmord, vilket kräver en aktion enligt ansvaret att skydda, men har valt att avstå från att ingripa genom sin restriktiva tolkning av folkmordskonventionen. EU:s operativa subdoktrin är än en gång svårplacerad. Enskilda medlemsstater har genomfört eller arbetat för egna aktioner, den minsta gemensamma nämnaren för unionen är dock att man stödjer FN och AU i området enligt gällande mandat från säkerhetsrådet, varför vi kallar EU traditionell. USA:s officiella subdoktrin väljer vi att kalla traditionell, då den genomgående bygger på folkrättslig argumentation. Detsamma gäller för EU, som bland annat har betonat den sudanesiska regeringens ansvar att skydda sin befolkning och uttryckt sitt stöd till bland annat FN och internationella brottmålsdomstolens utredning av våldsamheterna.

Frågan som förde oss hit handlade om överensstämmelsen mellan en aktörs operativa och officiella subdoktrin. I avsnitt 1.2.2 nämnde vi Nilssons hypotes om att vad en aktör säger inte nödvändigtvis reflekterar det han gör. En blick på figuren och förklaringen ovan visar att detta tycks stämma även i våra fall och aktörer. Uppenbarligen är diskrepansen dock mer vanligt förekommande hos USA än hos EU. Idealtyper är, än en gång, bara stiliseringar och verkligheten innehåller fler nyanser än de blottlägger. Unionens inre slitningar är exempel på detta.

Även om det bara är några få fall vi har belyst skall vi i nästa avsnitt med hjälp av kunskapen om aktörens subdoktriner och relationen mellan dem jämföra aktörernas sammantagna folkrättsliga beteende.

6.2 Relationen till folkrätten

Den andra frågan vi ställde oss var vilka likheter och skillnader det finns mellan aktörernas folkrättsliga beteende. Utan att göra anspråk på att förklara och förutsäga USA:s och EU:s folkrättsliga beteende generellt kommer vi här att diskutera vad de tre fallen lär oss om vilken relation två inflytelserika världspolitiska aktörer har till folkrätten.

Den uppenbara slutsatsen är att citatet som introducerade oss till detta ämne bjuder på fler sanningar än vi förväntat oss. Den amerikanska utrikespolitiken tycks oftare än EU:s göra avsteg från folkrätten till förmån för nationella intressen. Vi nöjer oss dock inte med detta konstaterande utan lägger fler aspekter i det.

Folkrätten och FN-stadgan har som sagt sina rötter i västvärlden och det tycks finnas en gemensam folkrättslig bas som EU och USA ställer sig på i sin utrikespolitik. Denna bas kan tänjas åt olika håll: antingen för att legitimera en viss aktion eller för att avstå från en sådan. Nilsson kom i sin studie fram till resultatet att de aktörer hon studerat visar stora skillnader mellan sina operativa subdoktriner, medan de på officiell nivå är likartade (Nilsson 1987:159). I någon mån gäller detta också i vår studie; såväl EU som USA tycks söka folkrättslig förankring i sin utrikespolitik, oavsett om det gäller att legitimera sin egen handling eller att fördöma sin antagonists. Irakkriget visade att folkrätten i slutändan kan vara underordnad andra intressen, samtidigt som de deltagande staterna officiellt i första hand sökte en folkrättsligt riktig grund för sin handling. Nilsson uttrycker det som att hur ointresserad en aktör än må vara av folkrätten, är han intresserad av att anamma en folkrättslig position (Nilsson 1987:149).

Aktörerna liknar alltså varandra genom att de i den officiella subdoktrinen folkrättsligt förankrar sitt handlande. De skiljer sig emellertid åt då EU tycks vara mer benägen att också hålla fast vid ett folkrättsenligt agerande på operativ nivå.

Om ett enkelt svar skall ges på vår fråga måste det bli att det folkrättsliga beteendet hos båda aktörerna bygger på att söka legitimering av handling folkrättsligt. Handlingen avviker dock från den legitimeringen, i synnerhet väster om Atlanten.

Då återstår det sista stoppet längs vår resa och sökandet efter svaret på hur EU:s och USA:s folkrättsliga beteende kan förklaras.

6.3 Ett försök att förklara

En teoris merit ligger i hur väl den kan förklara empiriska fenomen (Kocs 1994:544) och vi återvänder här till Stephen Kocs' teori för att se om den erbjuder någon förklaringskraft till hur aktörerna agerar utrikespolitiskt. Vi har genom vårt material kunnat se att hans teori kan förklara aktörernas beteende på officiell nivå då de i regel alltid hänvisar till folkrätten i utrikespolitiska ageranden.

Kocs nämner två huvudsakliga förklaringar till varför krig förekommer. Den första är i fall av *renegade states*, stater som det internationella samfundet inte ser som pålitliga i deras förhållande till folkrätten och därför potentiellt skulle kunna underminera den. Den andra anledningen till krig är konflikter som inte kan lösas inom ramen för folkrätten. Han kallar dessa för konstitutiva dispyter – dispyter som huvudsakligen handlar om två staters anspråk på samma territorium. Folkrätten förlorar sin kraft då det inte går att etablera dessa staters territoriella suveränitet (Kocs 1994:548ff). I inget av våra fall har casus belli handlat om territoriella dispyter, varför detta inte torde lämna någon förklaringskraft till USA:s och EU:s folkrättsliga beteenden.

Kvar finns alltså förklaringen om *renegade states*. För att återkoppla till avsnitt 1.1 tenderar stater att agera i enlighet med folkrätten i sina utrikespolitiska ageranden, vilket också leder till att de hänvisar till densamme. Med detta i åtanke menar vi att Kocs teori endast kan förklara USA:s beteende i en begränsad

utsträckning. Detta förutsätter att USA betraktade Irak och Afghanistan som *renegade states* och kände sig tvingad att agera mot dem. I Afghanistan fanns ett folkrättsligt stöd att agera i enlighet med medan det inte fanns ett sådant i Irak, samtidigt som USA i båda fallen hänvisade till folkrätten. Detsamma gäller för EU i Afghanistan och för de EU-medlemmar som anslöt sig till USA:s *Coalition of the Willing* i Irakkriget. Fallet Irak visade att agerande i enlighet med och hänvisning till folkrätt kan ske åt två håll: avståndstagande från aktion och rättfärdigande av aktion.

Vi menar att även Sudan skulle kunna stämplas som *renegade state*, då USA och EU i olika former har hänvisat till folkrätten, i form av ansvaret att skydda, i sina officiella subdoktriner. Man har dock inte agerat i enlighet med den möjlighet folkrätten erbjuder, utan möjligtvis på grundval av andra faktorer som framkommit i utredningen av de operativa subdoktrinerna och teorin kan således inte bidra med en förklaring till beteendet. I stället bör kanske den realistiska eller den neo-realistiska skolan konsulteras.

Det skall också nämnas att bilden är något mer komplex än den har framställts här. Som framgått ovan finns det diskutabla element i aktörernas subdoktriner, kanske främst användningen av självförsvarsrätten till att störta Talibanregimen. Om detta var syftet med interventionen i Afghanistan minskar Kocs förklaringskraft. Lärdomen av detta är att en teori som Kocs' erbjuder, möjligen inte är applicerbar på en värld efter 11 september med mer komplicerade fall än de han studerade i sin över tio år gamla artikel.

När vi nu står inför den kvalificerade bild vi med hjälp av Nilssons modell har fått kan vi konstatera att Kocs inte kan förklara en viss aktörs hela folkrättsliga beteende, vilket var avsikten, utan i stället båda aktörernas officiella subdoktriner. Så länge folkrätten faktiskt hänvisas till i utrikespolitiken, kan teorier som Kocs' användas vid studiet av åtminstone dessa. För att förklara även de mångfacetterade, mer komplexa operativa subdoktrinerna behövs dock andra verktyg.

6.4 Sammanfattning

Vi har i denna studie pekat på ett antal saker. Vi har tillämpat en modell som möjliggjorde analysen av utrikespolitiska aktörers folkrättsliga beteende. Denna modell kan användas för att studera – eller demaskera om så vill – en eventuell diskrepans mellan vad aktören gör och vad han säger.

Genom att göra detta har vi sett att EU och USA i ett avseende liknar varandra, nämligen att det finns en officiell strävan att folkrättsligt söka legitimitet för sitt utrikespolitiska beteende. Samtidigt har vi också sett att de skiljer sig åt i sin praktiska relation till folkrätten, liksom att folkrätten inte är ett självändamål utan i somliga fall har fått tjäna som ett medel för sitt önskade beteende. Detta är särskilt träffande när det gäller USA.

Den skillnaden som ofta sägs finnas mellan USA och EU i folkrättsligt avseende har fått ett visst stöd i vår studie, samtidigt som vi enbart har berört ett fåtal fall, utan säkerhet om bilden besannas i en större studie av det här slaget. Nilssons modell har visat sig vara användbar, medan Kocs' teori endast kunde förklara de officiella subdoktrinerna. Andra eller fler teorier, möjligen en jämförande studie där ett antal teorier ställs mot varandra torde vara ett lämpligt angreppssätt för att bygga vidare på vårt resultat.

Tidigt i denna framställning nämnde vi att en stor del av den folkrättsliga litteraturen kretsar kring tolkning av ordalydelsen i traktat som styr vissa delar av folkrätten. Vi tror oss ha påbörjat igenfyllnaden av en liten lucka i denna diskurs där vi menar att jämförande studier av aktörer över mer än ett fall eller en tvistefråga kan ge intressanta resultat.

Tidigt nämndes också svårigheterna kring den utrikespolitiska analysen av EU. Detta är onekligen en utmaning men vårt antagande besannades och olikheter inom unionen hjälper till att klarlägga de folkrättsliga nyanserna inom aktören.

Amerikaner kommer troligen inte från Mars och européer inte från Venus. I stället hör de hemma på samma folkrättsliga planet men bor stundtals på olika sidor av den.

7 Referensförteckning

- AG Friedensforschung an der Uni Kassel, 2006-11-11. "Bundeswehr half aktiv beim Irak-krieg",. (<http://www.uni-kassel.de/fb5/frieden/>. Åtkomst 2006-12-18).
- Aggestam, Karin (red.), 2004. *(O)rättfärdiga krig*. Lund: Studentlitteratur.
- Baylis, John – Steve Smith. 2005. *Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press. Tredje upplagan.
- Blair, Tony, 2003-03-17. "A clear ultimatum to Saddam", *10 Downing Street Statement* (www.number10.gov.uk . Åtkomst 2006-12-05).
- Bring, Ove, 2000. *FN-stadgan och världspolitiken: Om folkrättens roll I en föränderlig värld*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Bush, George W, 2004-03-17. "President Says Saddam Hussein Must Leave Iraq Within 48 Hours". (<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030317-7.html> Åtkomst 2006-12-11)
- Bush, George W, 2006-04-27. "Executive Order: Blocking Property of Persons in Connection with the Conflict in Sudan's Darfur Region". (<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/04/20060427.html>. Åtkomst 2006-12-29).
- Bush, George W, 2006-09-19. "President Bush Addresses United Nations General Assembly". (<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/09/20060919-4.html>. Åtkomst 2006-12-27).
- Bush, George W, 2006-09-09. "President's Statement on Violence in Darfur, Sudan". (<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/09/20040909-10.html>. Åtkomst 2006-12-29).
- Bush, George W, 2006-12-10. "President Bush Appalled by Genocide in Darfur, Urges Support for Darfur Peace Agreement". (<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2006/12/20061210.html>. Åtkomst 2006-12-26)
- Carroll, Rory, 2004-08-10. "Sudan Massacres Are not Genocide, Says EU", *The Guardian* ([Http://www.guardian.co.uk](http://www.guardian.co.uk). Åtkomst 2006-12-13).
- Congress Res.467 – United States Congress, 2004. "Declaring genocide in Darfur". Legislative Bulletin. (<http://www.house.gov/pence/rsc/doc/LB%2007-21-04%20Sudan.pdf>. Åtkomst 2006-12-28)
- "Council Conclusions - Action by the European Union following the attacks in the United States of America", 2001-10-17.
- "Council Conclusions", 2006-03-20. 7035/06 (Presse 69).

- Daalder, Ivo H., 2003. "The Use of Force in a Changing World – US and European Perspectives". *Leiden Journal of International Law*, nr 16, s. 171-180.
- "Declaration by the Heads of State or Government of the European Union and the President of the Commission Follow-Up to the September 11 Attacks and the Fight against Terrorism", 2001-10-19
- "Declaration by the Presidency on behalf of the European Union on the situation in Darfur, western Sudan", 2004-05-26).
- Dinnmore, Guy – Daniel Dornbey, 2006-12-13. "Iraq Casts Doubt over Darfur Options", *Financial Times* (<http://www.ft.com>. Åtkomst 2006-12-13).
- Dixon, Martin, 2005. *Textbook on International Law*. Oxford: Oxford University Press. Femte upplagan.
- Dornbey, Daniel, 2006-09-18. "Brussels to Press Sudan over UN Troops for Darfur", *Financial Times* (<http://www.ft.com>. Åtkomst 2006-12-13).
- Esaiasson, Peter – Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Lena Wägnerud. 2004. *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik. Andra upplagan.
- "Ett säkert europa för en bättre värld", 2003. En europeisk säkerhetsstrategi, antagen av Europeiska rådet, 12 september.
- EU Council Secretariat, 2006. "EU Engagement in Afghanistan", *Factsheet*.
- European Council Factsheet, 2005. "EU – US Cooperation in Iraq"
- European Security Strategy, 2003. "A Secure in a Better World"
- European Union Factsheet, 2006. "European Union response to the Darfur crisis"
- External Relations Council Meeting, 2005-05-34. "Conclusions on Sudan".
- Ferrero-Waldner, Benita, 2004. "The ICC, Transatlantic Relations and Co-operation with Third Parties to Promote the Rule of Law", *Tal till Parliamentarians for Global Action" - ICC Round Table (Strasbourg) 2004-04-14*.
- GAERC Meeting, 2002-11-19. "General Affairs and External Relations". 2464th Council meeting.
- GAERC Meeting, 2006-10-17. "General Affairs and External Relations". 2756th Council meeting.
- ICISS - International Commission on Intervention and State Sovereignty, 2001. "Report of the International Commission on the Intervention and State Sovereignty".
- International Crisis Group, 2006. (http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?action=conflict_search&l=1&t=1&c_country=101 Åtkomst 2006-12-04)
- "Irak-Krieg: BND gab angeblich Informationen über irakische Armee weiter", 2006-03-02. *Süddeutsche Zeitung* (<http://www.Sueddeutsche.de>. Åtkomst 2006-12-27).
- Johnson, James Turner, 2006. "Humanitarian Intervention after Iraq: Just War and International Law Perspectives", *Journal of Military Ethics*, vol 5, nr 2, s. 114-127.
- Kocs, Stephen A, "Explaining the Strategic Behavior of States: International Law as System Structure", *International Studies Quarterly*, vol 38, nr 4, s. 535-556.

- Kutchesfahani, Sara, 2006. "Iran's Nuclear challenge and European Diplomacy", *European Policy Centre Issue Paper*, nr. 46.
- Linderfalk, Ulf (red.), 2006. *Folkrätten i ett nötskal*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundquist, Lennart, 1992. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Malici, Akan, 2005. "Discord and Collaboration between Allies", *Journal of Conflict Resolution*, vol. 49, nr. 1, s. 90-119.
- Missiroli, Antonio, 2003. "From Copenhagen to Brussels -European defense core documents", *Institute for Security Studies Chaillot Papers*, Nr 67.
- Müller, Ann Caroline, 2004. "Legal Issues arising from the Armed Conflict in Afghanistan", *Non-State Actors and International Law*, nr. 4, s. 239-276.
- Nationalencyklopedin – sökord "casus belli" och "folkrätten" www.ne.se
- NSS, "The National Security Strategy of the United States of America Table of Contents", 2002
- Negroponte, John D, 2001-10-07. "Letter dated 7 October 2001 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations addressed to the President of the Security Council", (<http://www.usunewyork.usmission.gov/s-2001-946.htm>. Åtkomst 2006-11-26)
- Negroponte, John D, 2003-03-21, "Letter dated 20 March 2003 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations addressed to the President of the Security Council", (http://www.usunewyork.usmission.gov/s2003_351.pdf Åtkomst 2006-12-04)
- Nilsson, Ann-Sofie, 1987. *Political Uses of International Law*. Lund: Universitetsförlaget Dialogos.
- O'Connell, Mary Ellen, 2002. "The Myth of Preemptive Self-Defense", *The American Society of International Law*,
- Ortega, Martin, 2002. *Iraq: A European Point of View*, Occasional Paper no 40. Paris: European Union Institute for Security Studies.
- Patten, Chris, 2003-03-12. "Speech by Chris Patten". European Parliament Debate in Plenary. (http://ec.europa.eu/comm/external_relations/news/patten/sp03_123.htm. Åtkomst 2006-11-28).
- Powell, Colin, 2003-02-05. "U.S. Secretary of State Colin Powell Addresses the U.N. Security Council" (<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030205-1.html> Åtkomst 2006-12-18)
- Presidency Conclusions, 2003-03-21. Council of the European Union.
- "Report to the Secretary-General", 2005-01-25. "Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General"
- Rutten, Maartje, 2002. "From Nice to Laeken -European defense core documents", *Institute for Security Studies Chaillot Papers*, Nr 51.
- "Sanctions or restrictive measures in force (measures adopted in the framework of the CFSP)", 2006-12. EU commission external relations website.

- (http://ec.europa.eu/comm/external_relations/cfsp/sanctions/measures.htm
Åtkomst 2006-12-15)
- Schmemmann, Serge, 2001-09-12 “U.S. ATTACKED; President Vows to Exact Punishment for 'Evil'”. *The New York Times*, (<http://select.nytimes.com/gst/abstract.html?res=FB0917F9395C0C718DDDA00894D9404482>). Åtkomst 2006-12-07).
- Schmitt, Michael N, 2004. “The Legality of Operation Iraqi Freedom under International Law”, *Journal of Military Ethics*. Nr2, s. 82-104.
- Sloan, Stanley R, 2005. *Nato, The European Union, and the Atlantic Community: the transatlantic bargain challenged*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. Andra Upplagan.
- Smith, Alex Duval, 2006-12-05. “France Admits Air Raids on Darfur Neighbours”, *The Independent*, (<http://news.independent.co.uk/world>). Åtkomst 2006-12-28).
- Straw, Jack, 2003. *Iraq: Legal Position Concerning the Use of Force*
- Strömvik, Maria, 2005. *To Act as a Union*. Lund: Lund Political Studies.
- “Sudan Can't Wait, Genocide in Darfur”, 2004-07-31. *The Economist* (<http://www.economist.com>). Åtkomst 2006-11-29)
- “The Country Bleeds On”, 2006-12-30. *The Guardian* (<http://www.guardian.co.uk>). Åtkomst 2007-01-02).
- United Nations Security Council Resolution 678
- United Nations Security Council Resolution 674
- United Nations Security Council Resolution 1368
- United Nations Security Council Draft-Resolution 215
- UN News Service, 2003-03-17. “UK, US and Spain won't seek vote on draft resolution, may take ‘own steps’ to disarm Iraq”. <http://www.un.org/apps/news/storyAr.asp?NewsID=6472&Cr=iraq&Cr1=inspect&Kw1=draft+resolution&Kw2=&Kw3=>. Åtkomst 2006-12-03
- Uppsala PCR Conflict Database. Åtkomst 2006-12-01.–
- Afghanistan <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=189>
- Sudan <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=233>
- Irak <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=193>
- Williams, Paul D. – Alex J. Bellamy, 2005. “The Responsibility To Protect and the Crisis in Darfur”, *Security Dialogue*, vol 36, nr 1, s. 27-47.